

Ksenofont

Iako ne spada među njegova najpoznatija djela, poput *Anabaze* ili *Kirova odgoja* (*Kirupedije*), Ksenofontov spis *Gozba* (*Simpozij*) predstavlja još jedno svjedočanstvo o Sokratovu filozofskom krugu, o njegovu načinu vođenja razgovora i o odnosu među njegovim učenicima i prijateljima.

Rođen u Ateni oko 430. pr. Kr. Ksenofont je u mladosti i sam bio Sokratov učenik, a potom je kao najamni vojnik sudjelovao 401. pr. Kr. u pohodu kojim je Kir Mladi pokušao s prijestolja svrgnuti svoga brata Artakserksa. Nakon Kirove pogibije kod Kunakse predvodio je deset tisuća grčkih plaćenika na njihovu povratku preko današnjeg Kurdistanu u Trapezunt. Kao protivnik atenske demokracije stavio se u službu Spartanaca, pa mu je bio zabranjen povratak u Atenu. Spartanci su mu za zasluge darovali imanje u Skiluntu pokraj Olimpije, gdje se bavio uzgojem konja i gdje je napisao većinu svojih djela. Iako je kasnije bio amnestiran, nije se više vratio u Atenu. Umro je u Korintu 354. pr. Kr.

Lik i djelo svoga učitelja najpotpunije je prikazao u *Uspomenama na Sokrata*, gdje je, osim obrane Sokratova djelovanja, prikazao njegovo ponašanje u pojedinim društvenim situacijama. Kroz primjere razgovora koje je ovaj vodio s raznim sugovornicima želio je pokazati stvarnog Sokrata i istaknuti njegovu moralnu neporočnost.

U *Gozbi* Ksenofont opisuje razgovore sudionika na gozbi koju je bogati atenski aristokrat Kalija priredio u čast svoga ljubimca Autolika prigodom njegove pobjede u pankratiju na Panatenejskim igrama 421. pr. Kr. Kalija, ponajviše poznat iz Platonova *Protagore*, rado je u svojoj kući pružao gostoprimstvo sofistima, i svoj je imetak bez ustezanja trošio na druženje s njima. Osim već spomenutog Autolika i njegova oca Likona, na gozbi su još sudjelovali: razbaštinjeni mladi Kalijin brat Hermogen, također Sokratov učenik; Platonov ujak Harmid, i on osiromašen u ratnim previranjima, a kasnije, zajedno s rođakom Kritijom, član tridesetorice za vrijeme oligarhijske vlade; Kritobul, koji se diči svojom ljepotom; Nikerat, sin atenskog stratega Nikije, koji napamet zna *Ilijadu* i *Odi-seju*; Antisten, koji je, nakon što se u početku družio s Gorgijom, Prodikom i Hipijom, prešao k Sokratu i postao njegov gorljivi pristaša; sam autor djela – Ksenofont; te na kraju lakrdijaš Filip i neki Sirakužanin sa svojom glumačkom družinom koja između razgovora predstavama zabavlja goste.

Razgovor u početku teče nevezano. Potom svatko u kratkom govoru obrazlaže čime se osobito ponosi i zbog čega, npr. Kalija mudročću, Nikerat znanjem, Kritobul ljepotom, Harmid siromaštvom itd. Veću zaokruženu cjelinu predstavlja Sokratovo razlaganje o ljubavi. On razlikuje tjelesnu ljubav, nedostojnu plemenita druženja, i duševnu, etički uzvišeniju, koja potiče na vrijedna i plemenita djela.

Posebno je vrijedan spomena Ksenofontov prikaz mima s temom svadbe Dionisa i Arijadne, koji izvode dvoje mladih Sirakužaninovih glumaca. Naime, malobrojna su nam svjedočanstva iz antike o izgledu takvih predstava.

S obzirom na isti naslov, okvir zbivanja i glavnu temu rasprave (ljubav), neizbježno se nameće usporedba s

većim i poznatijim istoimenim Platonovim dijalogom. Neka zajednička mjesta u oba djela (npr. odnos Ahileja i Patrokla, usporedba Sokrata sa Silenom itd.) upućuju na međusobni utjecaj. Prevladava mišljenje da se Ksenofont ugledao u Platona, ali ima i onih koji smatraju da je Ksenofontova *Gozba* starija.

Damir Salopek